

Miguel A. Vilas Montero
coordinador del Programa de Pluralitat Cultural

Més enllà de l'espai que en tots els mitjans informatius, en especial en les seves respectives seccions de successos, està ocupant el tema de la immigració en la Canàries actual, pareix convenient obrir un debat social en el que es plantegi el tema en tota la seva amplitud i complexitat, establint-se al mateix temps els compromisos que facin possible passar de ser espectadors passius a protagonistes de la nostra pròpia història.

Perquè, amb tota la importància que té (i que no cal llevar-li) al recent fenomen d'arribada en massa de pasteres amb immigrants a Fuerteventura i Lanzarote, les xifres dels que al final es queden no són encara significatives respecte del conjunt de persones de la més diversa procedència que estan establint la seva residència a Canàries a l'empara de la legislació estatal i comunitària. I és en aquesta primera divisió entre els "sense papers" i els "legals" on evidenciem algunes de les contradiccions que s'ha encarregat de generar l'actual llei d'estrangeria i que tendran, estan tenint ja, conseqüències sobre la integració, la convivència i el model econòmic, cultural i social que s'està conformant en la nostra societat: Hi ha categories d'immigrants en funció del país de què es procedeix i de la classe social a la que es pertany, a pesar que hi ha qui injustament mescla en un mateix sac, per exemple, treballadors amb promotors urbanístics, o aturats a la recerca d'un treball temporal amb funcionaris o professionals liberals,... emmarcant des de localismes estrets l'origen de classe o la funció social que cadascú exerceix. La veritat és que hi ha fronteres inexistents per a alguns i infranquejables per a altres (llevat que tinguin una espe-

cial habilitat per a jugar al futbol i disponibilitat per a defensar amb patriotisme els colors de l'equip local, o cantin insistentment a les emissores de FM fins a fer-se imprescindible la seva presència física entre nosaltres).

Però, cruels ironies a banda, resulta a més que els fenòmens migratoris no són cap novetat en la història de la humanitat i, en el cas de Canàries, seria impresentable perdre la memòria històrica respecte als distints processos de poblament de les illes, així com en relació amb les onades d'emigració illenca (fins a "il·legal" quan va ser necessària) de les que tants protagonistes pròxims tenim al nostre voltant.

I qui sap què ens depararà el futur si l'actual model econòmic entra en crisi. De fet, una part important del creixement demogràfic del sud de Tenerife i Gran Canària, procedeix del nord o de la capital. I un percentatge gens menyspreable de població recentment instal·lada a Lanzarote i Fuerteventura procedeix d'altres illes.

Començam així aquest article perquè, des d'una perspectiva pedagògica, l'Educació Intercultural és una tendència en alça, ja que s'ajusta a les neces-

sitats d'un món canviant que precisa de processos d'ensenyança-aprenentatge des de múltiples enfocaments. Però, a més, en les zones turístiques de Canàries i "pobles - dormitori", difícilment pot deslligar-se dels fenòmens migratoris que donen forma a contextos clarament multi-culturals, que con-

dicionen els processos d'ensenyança-aprenentatge i que podrien afectar, positivament o negativament, la convivència i el desenvolupament de valors socials i culturals.

Molt han canviat les illes en escasses dècades i molt canviaran en els pròxims anys...Ens agradi o no, l'acceptem o no, la transformació de tota índole a què estan sotmetent-se és un fet objectiu, derivat d'un model de desenvolupament a què encara no s'ha posat límit. Per això, l'única forma efectiva de ralentir-lo és prenent decisions que afecten el model de creixement econòmic que, entre altres coses, atrau masses tan grans d'immigrants, fonamentalment de l'estat i de la C.EE

Resultaria injust culpar els immigrants per intentar millorar les seves condicions de vida venint aquí, quan poc fem per a incidir en les causes que fan de Canàries un lloc de referència per als actuals fluxos migratoris.

Tampoc hem d'oblidar que som frontera entre el Nord i el Sud i que els grans moviments de població que vénen cap a la "terra promesa" no han fet sinó començar ...i no hi haurà mesura repressiva que aturi els que són capaços de jugar-se la vida per arribar fins aquí.

Tot això té conseqüències culturals, ideològiques i, per descomptat, educatives, de gran transcendència per a la nostra configuració com a Poble.

Basta observar el que està ocorrent en el nostre sistema educatiu per a albirar la transcendència d'un fenomen que aguaita en l'escola només com una mostra: sense comptar els que procedeixen d'altres Comunitats de l'estat, en tan sols un curs (del 96/97 al 97/98), es va passar de 356 Centres Públics amb alumnat estranger matriculat a 406, la qual cosa va suposar, en nombre d'alumnes, passar de 3.421 a

Molt han canviat les illes en escasses dècades i molt canviaran en els pròxims anys...Ens agradi o no, l'acceptem o no, la transformació de tota índole a què estan sotmetent-se és un fet objectiu, derivat d'un model de desenvolupament a què encara no s'ha posat límit.

4.338 en menys d'un any.

L'actual població de les illes és fruit de múltiples mestissatges i això té el seu reflex en el que actualment s'identifica com a cultura canària.

No podria concebre's que, amb la població de tan variat origen que s'hi ha establert recentment no es produeixi un nou procés de mestissatge que afavoreixi la construcció dialèctica de nous signes d'identi-

tat cultural.

No obstant, assumir un plantejament intercultural no significa alimentar processos d'aculturació per la pèrdua d'identitat, de submissió d'una cultura cap a una altra o de recerca d'una homogeneïtat cultural. S'haurà, per tant, de tenir una actitud que permeti "donar i rebre", sense xafar les cultures que entren en relació amb la nostra, però sense perdre'ns fins a convertir-nos en estrangers en la nostra pròpia terra. Difícil seria construir una identitat canària si no és des de l'interculturalisme, igual que seria inimaginable un plantejament intercultural que no parteixi de les actuals senyes d'identitat canàries.

I què té a veure tot això amb nosaltres com a docents o com a pares i mares? Molt: En qualsevol moment pot matricular-se en el nostre Centre alumnat desarrelat com a conseqüència de la seva condició d'emigrant o fins i tot desconeixent totalment el nostre idioma, en qualsevol moment poden aflorar actituds racistes o xenòfobes que poden conduir a una fallida social o al ressorgiment de perilloses posicions feixistes en la nostra comunitat. Però és que a més un plantejament d'Educació Intercultural, en la mesura en què qüestiona la pròpia cultura escolar tradicional, no precisa de la presència de forans, ja que en la nostra societat hi ha suficients elements diferenciadors (de classe, gènere, culturals, etc), com perquè l'atenció a la diversitat necessiti un plantejament de fons que doni consistència i coherència a les propostes metodològiques per a afrontar-la.

Davant d'una realitat multicultural com la que viu Canàries actualment, determinada per l'assentament de persones procedents de més de cent nacions del món i d'altres comunitats del propi estat, però també pel pas de milions de visitants forans i, per la cada vegada major influència d'uns

mitjans de comunicació de masses, que obrin finestres al món però que també homogeneïzen patrons culturals, no basta adoptar una actitud de respecte passiu i distant.

I això és així perquè, si no se cerquen activament punts de trobada i enriquiment mutu entre cultures, es podria afavorir la fossilització d'una societat formada per distints "guetos" que prompte o tard poden entrar en conflicte. Massa exemples aborronadors presenciem a través dels mitjans de comunicació sobre l'actualitat mundial, com per a deixar passar l'oportunitat de prendre les regnes del nostre futur, des d'un compromís de progrés social.

El replantejament profund de la cultura escolar, que inevitablement comporta un desenrotllament coherent de la LOGSE; la urgència de donar resposta educativa a l'important fenomen migratori, que aflora també en el sistema educatiu; la necessitat d'impulsar un model d'Escola Pública Canària des de la perspectiva de la construcció dialèctica de la nostra identitat, afrontant sense traumes el repte del mestissatge cultural; i la importància que adquireix per al nostre futur immediat la millora de la qualitat de l'ensenyança, fomentant la renovació pedagògica i la participació de tota la Comunitat Educativa, són elements que ens condueixen a la necessitat de plantejar-nos alternatives globals.

L'experiència està demostrant que la clau per a convertir el que aparentment pot ser un problema, en una situació pedagògicament avantatjosa i enriquidora des d'un punt de vista cultural, passa per assumir el multiculturalisme com a senya d'identitat dels Centres i extraure les conseqüències organitzatives i metodològiques corresponents. Per exemple, considerant l'alumnat forà com a membre de ple dret de la comunitat educativa i tenint-lo en compte en la formulació dels objectius generals del Centre; en l'elaboració d'horaris i plans de suport, en la planificació de servicis com el menjador; en la celebració de determinades festes, sobretot si tenen connotacions religioses; a facilitar una participació efectiva de la família tant en la gestió del Centre com en els processos d'ensenyança-aprenentatge; a procurar espais per a la reflexió, debat i intercanvi d'experiències entre el professorat del Centre i traslladar-los a les coordinacions de Districte, per a així també perfilar millor les demandes de formació adequades; a propiciar la presència física d'altres cultures i les seves manifestacions a través de la seva incorporació al currículum i en les activitats complementàries, així com en la decoració i senyalització dels espais,... I, sobretot, es revela fonamental establir un període d'acollida de l'alumnat nouvingut, vengui d'on ven-

gui,... Cada Centre ha de cercar la seva fórmula, però tal vegada ajudi el simple fet de posar-nos en el seu lloc o imaginar-nos els nostres fills i filles en la seva situació.

En definitiva, del que es tracta és d'impregnar tot el Projecte Educatiu del Centre d'un plantejament intercultural, identificant cada curs els problemes fonamentals, per a així delimitar les prioritats que orienten la gestió del Centre i la seva pràctica educativa.

Des del Programa de Pluralitat Cultural, de la Direcció General de Promoció Educativa, hem iniciat un treball experimental amb un grup de 28 Centres d'Infantil-Primària i Secundària ubicats en 5 illes i seleccionats a través de Convocatòria pública de projectes, amb els que s'està intentant articular la construcció col·lectiva d'una alternativa d'Educació Intercultural per a Canàries, aportant-los per a això finançament extraordinari, coordinació intercentres, assessorament i accions de formació específiques per a cada Claustre, implicació dels Serveis i Programes de la Conselleria que incideixen o podrien incidir en el mateix i, de forma excepcional en alguns concrets, reforç de plantilla.

La idea de partida és que, davant de la carència d'experts externs en aquests temes, la generació d'alternatives passa pel paper que juguen els propis Centres i el nivell de compromís que estan disposats a establir, amb la qual cosa l'Administració Educativa té el deure de donar-los suport i cobertura, al mateix temps que dinamitza i fa propostes per a resoldre les múltiples carències que hi ha en aquests temes.

Els fins que guien la nostra activitat, encara que altament complexos, són també molt estimulants, per la transcendència pedagògica, cultural i social que poden arribar a tenir:

- Promoure l'acollida i integració de nou alumnat en el Centre i la participació en el mateix de tota la Comunitat Educativa, i superar els problemes derivats del desarrelament.
- Superar la barrera idiomàtica per als no castellanoparlants i augmentar la competència lingüística de l'alumnat en general.
- Educar en valors, prevenint la xenofòbia i el racisme.
- Afavorir processos d'enriquiment cultural des d'un plantejament de foment del mestissatge.
- Dinamitzar processos de canvis metodològics i organitzatius en els Centres, des d'un tractament positiu de l'atenció a la diversitat. (Si aquest és un repte quotidià en l'aula, el factor

multicultural fa especialment complexa la resposta educativa)

- Construir el coneixement des de múltiples enfocaments, i fomentar la capacitat crítica i la implicació en la recerca d'alternatives.

En definitiva, aprofundir en un currículum més democràtic, a tots els nivells de l'ensenyança.

Aquest tipus de plantejaments requereix, per la seva incidència en el Projecte Educatiu i en cada Programació General Anual, de la implicació de Centres complets en una alternativa global, per la qual cosa mai poden ser concebuts com a projectes exclusivament per a estrangers.

A més, en Canàries no hi ha materials curriculars adequats per afrontar la realitat multicultural en tota la seva complexitat i la tradició de renovació pedagògica en aquest tema és escassa, per la qual cosa és fonamental realitzar tasques d'investigació, elaboració i publicació, tant per a aclarir el marc teòric com per a sistematitzar propostes que facilitin una pràctica amb un enfocament intercultural.

En pocs anys, una part significativa de la població canària de fet, no haurà nascut aquí o no tindrà unes arrels culturals comunes.

Amb una realitat tan heterogènia i complexa qui

estableix la línia que separa el forà de qui no ho és? Quan s'adquireix la condició de canari/canària i qui l'atorga? O serà que no és aquesta la qüestió que cal resoldre?

En qualsevol cas, l'autèntic debat hauria de centrar-se més bé en la necessitat imperiosa d'establir un model de desenvolupament sostenible per a un territori tan limitat com és Canàries, (que al meu entendre suposaria ja un "creixement zero" de llits turístics en algunes zones i illes) i que inclogui un plantejament racional sobre distribució i assentament de la població.

Per descomptat, la Comunitat Educativa té molt que aportar a la caiguda del mur que separa les diferents realitats culturals que coincideixen a Canàries, promovent en primer lloc un canvi d'actitud que faciliti el mestissatge i un major compromís social, buscant també un major suport institucional.

Com en tants altres temes, podem tapar-nos els ulls, les orelles, la boca...i deixar que la història l'escriuin altres.

No haurà arribat ja el moment de trencar aquest mur?

Pianos Can Garcias

1.951

Pere Josep Garcias (Pianer)

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca) Tel. i Fax: 971 46 20 16

VENDES I LLOGUERS AMB OPCIO A COMPRA

**AFINACIONS · REPARACIONS · RESTAURACIONS
ASSESSORAMENTS · ACCESSORIS · TRANSPORTS**